

DADES CATALOGRÀFIQUES

Autoria	
Lloc de producció.	València, Espanya
Lloc de procedència.	
Títol / Nom del objecte	Tocador de luxe
Data	Ca. 1867
Mesures	
Materials/tècnica	
Núm. Inventari	
Ubicació en el museu	Primera planta

DESCRIPCIÓ

El tocador de luxe està situat en la planta noble o primera planta del palau del marquès de Dosaigües, actual seu del Museu Nacional de Ceràmica. Actualment s'accedeix des de l'avantcambra i la sala de porcellana, contigües, encara que antigament només es podia accedir des de la sala de porcellana. Posseeix dues grans finestres que donen a la façana del palau. Aquesta estada conserva la decoració original realitzada durant la reforma del palau duta a terme per Vicente Dasí Lluésma, VII marquès de Dosaigües (1825-1893), entre 1854 i 1867. El paviment de taracea de marbres de diferents colors representa, en el centre, un aiguamans en al·lusió a la funció de la sala i, a les cantonades, quatre escuts amb els emblemes marquesals. En cada cantonada, quatre pilars amb relleus culminen en una volta decorada amb una pintura a l'oli sobre tela que representa *La toilette de Venus*, obra de Pablo Gonzalvo (1827-1896). Aquesta sala no conserva el mobiliari original, compost actualment per un tocador amb espill, una casa de nines sobre una consola, un sofà i una butaca, així com diversos objectes: dos ornaments florals en urna de cristall, un aiguamans i un rentamans de pisa estampada de Staffordshire i un rellotge de sobretaula de bronze daurat.

RELECTURA

Tema Relacionat	Espai i gènere
Relectura	<p>L'associació d'un espai a un sexe concret, dins de l'àmbit domèstic, la trobem en el context espanyol des de l'Edat mitjana. L'estrada, vinculat a la dona, té un caràcter tant públic com privat. Al llarg del segle XVIII, sota la influència dels canvis en l'àmbit domèstic que tenen lloc a França, s'incorporen altres espais per a la privacitat femenina: cambri, gabinet, tocador o <i>boudoir</i>. Les anomenades "peces d'estrada" es convertiran gradualment en salons de caràcter social i sales de confiança en el segle XIX (Abad Zardoya, 2007). Els termes "cambri" i "gabinet" s'usen per a sales destinades a dones i a homes però amb funcions diferents: per a les dones, es tracta d'espais destinats a tocador, a la neteja personal i a guardar diferents pertinences (Abad Zardoya, 2007). En l'inventari d'estris de María Elena Lanuza i Bojadors, vídua del III marquès de Dosaigües, realitzat en 1807 (Rodrigo Zarzosa, 2005), cohabitaven les denominacions "estrada", "quarto del tocador" i "tocador". Les estrades compten amb 12 o 14 cadires la qual cosa evidencia la seua funció social de rebuda. Els tocadors, no obstant això, compten només amb un o dos mobles de seient però sí amb una taula tocador o amb una paperera o escriptori.</p> <p>El <i>boudoir</i> apareix a França a mitjan segle XVIII en cases aristocràtiques. No té una funció determinada, a banda de la de servir d'espai de retir i aïllament. Solia estar dotat d'un nínxol en el qual es col·locava un <i>lit de repos</i> o llit de descans diürn, diferent del llit del dormitori. Aquest moble també podia servir de canapè per a rebre a amistats íntimes. El <i>boudoir</i> era per tant una mena de gabinet que servia d'estada per al descans, la condícia, treballar, estudiar i rebre. Aquesta sala se situava o bé de forma una mica aïllada, prop del dormitori, o més prop de les sales de recepció, la qual cosa suggereix el seu ús com a espai de recepció restringida. Al principi, el <i>boudoir</i> s'associava tant als apartaments masculins com als femenins. L'associació exclusiva a un espai femení, lligat a més a l'erotisme i el llibertinatge, és una construcció posterior que va acabar per fixar-se al segle XIX (Grimm; Forster, 2019) i que obviava les altres funcions que complia aquest espai: social i intel·lectual.</p> <p>La disposició de les estades de les cases canvia al llarg del segle XIX i reflecteix també una evolució en les relacions familiars i conjugals. Les diferències entre espais masculins i espais femenins s'accentuen. En el segle XIX es valora socialment i es desenvolupa el sentiment familiar i conjugal. La "vida privada" se separa espacialment de les relacions socials, les que mantenen els membres de la família per a assegurar-se un lloc en el si de la societat. En aqueix nou equilibri entre públic i privat dins de la casa, l'espai femení tendeix a confondre's amb el del grup familiar (Bauhain, 1989: 25). L'ideal burgès de la feminitat pretén que la dona trobe la felicitat cercant la del seu marit i els seus fills i assegurant el confort i benestar de l'espai domèstic (Bauhain, 1989: 17): la dona és "l'àngel de la llar" –títol de la revista dirigida per M.ª Pilar Sinués de 1864 a 1869 i del llibre de la mateixa autora, de 1881–, "l'àngel tutelar de la família, [...] el centre en que es reuneix l'amor de tots els que la componen" (<i>Periódico de las damas</i>, 1822, núm. 22, p. 2). Paral·lelament, en la segona meitat del segle XIX, les estades d'ús masculí cobren major importància: biblioteca, despatx o gabinet de treball, <i>fumoir</i>, sala de billar. No obstant això la dona continua disposant d'espais propis com el tocador i, a vegades, un gabinet de treball o despatx, com es pot apreciar en la publicació de Monte-Cristo –pseudònim d'Eugenio Rodríguez y Ruiz de la Escalera– <i>Los salones de Madrid</i> (ca. 1898), il·lustrada amb fotografies de Christian Franzen.</p> <p>Així es descrivia com havia d'estar moblat un gabinet o tocador de dona en 1822, deixant patent els seus diferents usos: "col·loca un bon sofà amb almohades, tres o quatre cadires, i una còmoda sobre la que tindràs la caixa de pentinar amb un bon espill, suspès entre dues columnetes. [...] Tindràs a més en el teu gabinet una bona taula amb bons avies d'escriure, i un armari o prestatge de gust per a col·locar el teu col·lecció de llibres i papers. [...] en ell hauràs de passar totes les matins el temps necessari per a fer els teus exercicis religiosos, dedicar-te a la lectura que més t'agrada e instrueix, fer les anotacions necessàries per al bon govern de la teua casa, i cuidar de la condícia de la teua persona." (<i>Periódico de las damas</i>, p. 2-3). Tal com es precisa en l'article, junt al tocador havia d'haver-hi tres altres estades per a la dona: la seua alcova o dormitori, un rober i una estada per a la condícia.</p>

Abans de la reforma duta a terme entre 1950 i 1954 per a adequar l'edifici a museu, la saleta de porcellana comunicava d'una banda amb el tocador de luxe i per una altra, amb el tocador de diari. D'ací es podia accedir a l'avantcambra decorada amb retrats de família. La porta entre l'avantcambra i el tocador de luxe no existia. L'únic accés al tocador era per tant des de la sala de porcellana, estada aquesta última que funcionava com a zona de pas entre el tocador i la resta d'estades privades. La sala de porcellana havia de ser per tant una saleta de rebuda però de caràcter íntim ja que la dona només podia accedir al tocador a través d'aquesta. La ubicació d'aquesta estada prop dels apartaments privats (avantcambra, dormitori, gabinet) i el seu relatiu aïllament, al no comunicar directament amb l'avantcambra o el dormitori, confirmen la seua funció d'espai de retir i de rebuda restringida.

Els periodistes que van relatar el ball organitzat pels marquesos, en ocasió de la inauguració de la reforma al maig de 1867, es van referir al tocador de luxe com a "excusat", "tocador de senyores" i "tocador destinat a les dames", decorat amb cortinatges i moblat, entre altres mobles, amb una "taula de toilette", és a dir un tocador destinat a la condícia. Les descripcions evidencien el seu caràcter femení i prohibit, com a espai de retir no destinat als homes: "més sent-nos terreny vedat"; "Ací vaig detenir els meus passos, davant el tocador destinat a les dames, però em va bastar una indiscreta mirada [...]" ("Folletín. El baile", *El Mercantil Valenciano*, 21 de mayo de 1867; "Folletín", *El Mercantil Valenciano*, 19 de junio de 1867). El caràcter eminentment privat i inaccessible del tocador de la dona queda igualment reflectit en el citat article publicat del *Periódico de las damas*:

"T'he aconsellat, filla meua, que la teua alcova o dormitori tinga l'eixida immediata al teu gabinet tocador. [...] Aquesta espècie de retir serà inaccessible a tothom." (*Periódico de las damas*, p. 1).

BIBLIOGRAFIA

ABAD ZARDOYA, Carmen. "Viejos modelos y nuevas costumbres: espacios privados para la mujer en la vivienda zaragozana del siglo XVIII". En: CREIXELL, R. M. *et al* (eds.). *Espais interiors: casa i art (S. XVIII-XXI)*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2007, p. 477-484.

BAUHAIN, Claude. "Masculin et féminin, les habitations bourgeoises au XIXe siècle", *Les annales de la recherche urbaine*, 1989, n.º 41, p. 15-26.

"Carta sesta de una madre a su hija", *Periódico de las damas*, 1822, n.º 11, p. 1-6.

GRIMM, Joséphine; FORSTER, Hugo. "Le boudoir, une pièce bien connue?" (en línia). En: <<https://chartes.hypotheses.org/5312#:~:text=Le%20boudoir%20appara%C3%AEt%20sur%20les,y%20ocuper%20selon%20son%20go%C3%BBt>> (Data de consulta: 1-10-2020).

RODRIGO ZARZOSA, Carmen. "Testamento de D. Giner Francisco de Paula M.^a del Rosario de Perellós Lanuza y Bojador, marqués de Dos Aguas, conde de Albaterra y de Plasencia". En: COLL CONESA, J. (coord.). *El patrimonio artístico de los Rabassa de Perellós y el palacio de Dos Aguas*. Valencia: Asociación de Amigos del Museo Nacional de Cerámica, p. 129-183.